

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидата юридичних наук, професора **АРТЕМЕНКО Олени Вікторівни** на дисертацію **ШТОДИ Діани Олегівни** на тему: **«Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку енергетичної сфери як на світовому рівні, так і на рівні окремої держави, у тому числі України, характеризується зміщенням акцентів у бік альтернативної енергетики. Перехід від традиційних, вичерпуваних енергоресурсів до отримання енергії з енергії сонця, вітру, потоків води, геотермальних джерел, енергетичних культур тощо поступово пришвидшується. На передній план виходять ідеї формування вуглецево-нейтральної економіки, зменшення парникових газів. Україна, маючи дуже великий потенціал альтернативних джерел енергії і через вдале географічне розташування, кліматичні умови і необхідні природні ресурси останні роки теж активно працювала в напрямі розвитку сфери альтернативної енергетики. Ключові аспекти закріплено в Енергетичній стратегії України на період до 2050 року та інших документах. Значну роль у цьому повинна була відіграти держава, у тому числі через механізми адміністративно-правового регулювання відповідних відносин.

З початком війни перед Україною постали нові виклики в частині енергетичної безпеки загалом та сфери альтернативної енергетики, зокрема. Всі ми відчули кризу енергетичної сфери восени-взимку 2022–2023 років. Очевидною стала проблема забезпечення енергонезалежності України, побудови такої системи, яка б дозволяла оперативно і часто автономно генерувати, насамперед, електроенергію для споживачів. Цю проблему саме й здатна вирішити альтернативна енергетика. Водночас війна нанесла їй продовжує наносити величезну шкоду об'єктам альтернативної енергетики (найбільші сонячні, вітрові станції на сході та півдні нашої держави фактично зруйновані).

Однак, вже зараз наша держава має взяти курс на розвиток альтернативної енергетики з тим, щоб перейти до принципово нового варіанту енергонезалежності. Тут визначальну роль відіграватиме держава з її інструментарієм, насамперед, адміністративно-правового регулювання відносин з використання альтернативних джерел енергії. Задля вибудови відповідного правового підґрунтя вже зараз потрібно приділяти увагу науковому обґрунтуванню тих чи інших аспектів цього процесу. Це робить тему дисертації Д. О. Штоди актуальною, а дослідження своєчасним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Авторкою було чітко сформульовано мету дисертаційного дослідження та завдання, виконання яких у результаті дало змогу дійти обґрунтованих висновків. Сприяло виконанню завдань дослідження й використання широкого спектру методів наукового пізнання (філософського (діалектичний метод), загальнонаукових (методів аналізу і синтезу, системного та формально-логічного методів) та спеціально-правових (історико-правового, порівняльно-правового та формально-юридичного методів), а також опрацювання значного масиву літератури як теоретичного, так і практичного змісту (302 найменування).

Вдалим є й план дисертації Д. О. Штоди, складений логічно й послідовно, він дає змогу повністю розкрити обрану тему. Рецензована робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, які поділяються на вісім підрозділів, загальних висновків та висновків до кожного розділу, списку використаних джерел та додатків. В *першому розділі* авторка розкриває теоретико-правові засади адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. *Другий розділ* присвячено дослідженням елементів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. У *третьому розділі* визначаються напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Дисертація Д. О. Штоди фактично є першим в українській юридичній науці комплексним монографічним дослідженням правових проблем адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії у сучасних умовах розвитку нашої держави, що зумовлює *наукову новизну положень дисертації*.

Робота логічно розпочинається дослідженням у *підрозділі 1.1* поняття та принципів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні. Дисертантка розкриває зміст та пропонує авторське визначення поняття «адміністративно-правове регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії» (С. 34–35); виокремлює принципи адміністративного права, які поширюються на врегулювання відносин із використання альтернативних джерел енергії (С. 37); формулює принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії (С. 37–40).

У *підрозділі 1.2* роботи дисертантка детально зупиняється на дослідженні стану наукових досліджень адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. В результаті авторка виділяє тенденції розвитку доктрини правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії (С. 50–51).

Другий розділ дисертації присвячено дослідженню елементів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. У ньому всебічно і послідовно, на основі детального опрацювання джерельної бази авторка здійснює характеристику об'єктів (*підрозділ 2.1*), суб'єктів (*підрозділ 2.2*), форм (*підрозділ 2.3*) та методів (*підрозділ 2.4*) адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. Безспірною новизною відзначаються висновки авторки щодо визначення поняття об'єкта та предмета адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії (С. 60–62, С. 70), складу суб'єктів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії (С. 85); удосконалення теоретичних положень щодо поняття та змісту правових та організаційних форм адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел із виділенням їх різновидів (С. 91–112); подальшого розвитку теоретичних підходи до визначення методів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії з висвітленням змісту прямих та непрямих методів (С. 117–149).

Третій розділ дисертаційного дослідження авторка логічно присвятила напрямам удосконалення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. У *підрозділі 3.1* роботи досліджено міжнародний досвід правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії та можливості його використання в Україні. В результаті авторкою сформульовано основні напрями розвитку вітчизняної альтернативної енергетики в коротко- та довгостроковій перспективі (С. 192).

Завершує дисертаційне дослідження *підрозділ 3.2*, який відображає специфіку адміністративної відповідальності у сфері використання альтернативних джерел енергії. Авторка визначає напрями удосконалення правового забезпечення адміністративної відповідальності в досліджуваній сфері (С. 190).

Наукову новизну дисертаційного дослідження Д. О. Штоди визначають й інші висновки та пропозиції, окрім зазначених вище.

Результати здійсненого автором теоретичного осмислення проблематики адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії знайшли закономірну реалізацію у сформульованих пропозиціях щодо внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів (законів України «Про альтернативні джерела енергії», «Про ринок електричної енергії», «Про державно-приватне партнерство», Податкового кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та ін.), що підтверджує практичну цінність дисертації.

Оцінюючи позитивно роботу, слід зазначити, що зміст дисертації містить деякі *недоліки та дискусійні положення*:

1. Визначаючи основні засади адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії авторка виокремлює в групі спеціальних принципів «принцип спрямованості на забезпечення енергетичної безпеки України через розвиток сфери альтернативної енергетики» (С. 37). Однак, на нашу думку, це є основною засадою не тільки адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії, а й правого регулювання сфери альтернативної енергетики загалом.

2. Досліджуючи адміністративну відповідальність у сфері використання альтернативних джерел енергії, авторка концентрує увагу на адміністративній відповідальності лише фізичних осіб. Хоча в самому визначенні «адміністративної відповідальності у сфері використання альтернативних джерел енергії» до суб'єктів такої відповідальності відносить «суб'єктів адміністративно-правових відносин». До останніх, знову ж таки, з позиції дисертантки, входять й юридичні особи. Звідси варто було би проаналізувати й проблематику адміністративної відповідальності юридичних осіб у досліджуваній сфері.

3. У авторському визначенні поняття адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії стверджується, що це є «адміністративно-правовий вплив уповноважених суб'єктів, що здійснюється за допомогою норм адміністративного права та інших адміністративно-правових засобів, орієнтований на цілеспрямовану діяльність із забезпечення публічного інтересу щодо розвитку альтернативної енергетики в Україні, та гарантування кожного реального дотримання прав щодо виробництва, збереження, транспортування, постачання, передачі і споживання енергії, отриманої з альтернативних джерел, а також належного рівня захисту цих прав у разі їх порушення» (С. 191). На нашу думку, спірним є звуження до «забезпечення публічного інтересу», оскільки при належному адміністративно-правовому регулюванні відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії має місце забезпечуються суспільні інтереси, включаючи й поєднання публічного інтересу з приватними інтересами.

4. При характеристиці аукціонів з розподілу квоти підтримки авторка оперує даними про кількість проведених аукціонів станом на кінець 2021 року (підрозділ 2.4). Для об'єктивності дослідження варто було б актуалізувати цю його частину станом на 2023 рік.

Водночас, висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Д. О. Штоди, оскільки носять переважно дискусійний,

уточнюючий та рекомендаційний характер, підкреслюють складність досліджуваної проблематики та в цілому не зменшують як наукового, так і практичного значення дисертації.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що дисертація Д. О. Штоди на тему: «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії» є завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки адміністративного права.

Висновки і пропозиції, презентовані авторкою є достатньо обґрунтованими та становлять самостійний творчий доробок дисертантки.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 9 наукових працях, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому виданні іншої держави, 4 тези доповідей на наукових конференціях.

Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційного дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені авторкою для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування. Таким чином, у дисертаційному дослідженні Д. О. Штоди відсутні порушення академічної доброчесності.

Загальний висновок. Загальний аналіз роботи свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і науковий рівень, теоретичне й практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, достатньо повно викладені в опублікованих здобувачкою наукових публікаціях. У дисертаційному дослідженні Д. О. Штоди відсутні порушення академічної доброчесності.

Дисертація на тему: «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Штода Діана Олегівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

*Доцент кафедри адміністративного
та фінансового права
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
кандидат юридичних наук,
професор*

Олена АРТЕМЕНКО

